

درس سیزدهم: غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان

۱- سه سلسله ترک تباری که از اواخر قرن ۴ تا اوایل قرن ۷ هجری در ایران حکومت کردند، کدامند؟
غزنویان، سلجوقیان، خوارزمشاهیان

۲- چرا حکومت غزنویان به این نام مشهور شدند؟ چون حکومت خود را از شهر غزنین (غزنه) آغاز کردند.

۳- حکومت غزنویان چگونه شکل گرفت؟ هنگامی که حکومت سامانیان به نهایت ضعف و ناتوانی رسید، محمود غزنوی که حاکم غزنه بود، خراسان را تصرف کرد. خلیفه عباسی نیز حکومت او را به رسمیت شناخت.

۴- اوضاع ایران در زمان غزنویان چگونه بود؟ سلطان محمود غزنوی به پشتوانه سپاه نیرومند خود در اغلب جنگها، پیروزی هایی به دست آورد و قلمرو غزنویان را تا ری در مرکز ایران گسترش داد.
نکته: سلطان محمود غزنوی چندین بار به هندوستان لشکرکشی کرد.

۵- دلیل شهرت سلطان محمود غزنوی چیست؟ لشکرکشی به هندوستان

۶- هدف سلطان محمود از لشکرکشی به هندوستان چه بود؟ اگر چه این لشکرکی ها به بهانه رواج اسلام صورت می گرفت اما در اصل به طمع ثروت هنگفتی بود که در این کشور وجود داشت. وی در این لشکرکشی ها مناطقی از هندوستان را تصرف نمود و معبد سومنات را خراب کرد. او اسیران زیادی را با خود به سرزمینهای دیگر برد و ثروتها و غنائم زیادی به دست آورد که بخشی را به خلیفه عباسی پیشکش کرد.

نکته: پس از سلطان محمود، پسرش سلطان مسعود حکومت را به دست گرفت.

۷- دوران فرمانروایی سلطان مسعود چگونه بود؟ اگر چه، سلطان مسعود فرمانروایی بی باک و جسور بود اما تدبیر پدر را نداشت. او از سلجوقیان شکست خورد و مدتی بعد توسط سپاهیان شورشی خود به قتل رسید.

نکته: قدرت و حکومت غزنویان بر نیروی نظامی استوار بود.

۸- رابطه حکومت غزنویان با خلفای عباسی چگونه بود؟ رابطه آن‌ها دوستانه بود و سلاطین غزنوی به ویژه سلطان محمود، خود را مطیع و تابع خلافت عباسی می دانستند.

نکته: سلجوقیان پس از پذیرش اسلام به ماوراءالنهر مهاجرت کردند.

۹- موسس سلسله سلجوقیان کیست؟ یکی از نوادگان سلجوق (جد سلجوقیان) به نام طغرل

۱۰- پایتخت طغرل چه شهری بود؟ نیشابور

۱۱- اقدامات طغرل در جهت کسب قدرت را نام ببرید؟ او پس از تسخیر مناطق مختلف ایران به بغداد رفت و نخست حکومت شیعه مذهب آل بویه را برانداخت و سپس خطری را که از جانب خلافت فاطمی مصر متوجه خلافت عباسی بود، از میان برداشت.

۱۲- خلیفه عباسی به طغرل چه لقبی داد؟ چرا؟ خلیفه عباسی نیز به دلیل اقدامات طغرل، به او لقب «سلطان رکن الدین» داد و حکومت او را بر ایران و عراق تأیید کرد.

۱۳- آل ب ارسلا ن که بود و چه کرد؟ آل ب ارسلا ن، برادرزاده و جانشین طغرل بود و توانست با راهنمایی خواجه نظام الملک وزیر، رقیبان داخلی را سرکوب کند و بر قدرت و استحکام حکومت سلجوقی بیفزاید. آل ب ارسلا ن همچنین به ارمنستان و گرجستان لشکرکشی کرد.

۱۴- سلجوقیان در چه جنگی امپراطوری روم شرقی را شکست دادند؟ نبرد ملازگرد

۱۵- نتیجه نبرد ملازگرد چه بود؟ بخش های وسیعی از آسیای صغیر به تصرف سپاهیان سلجوقی درآمد.

۱۶- اوضاع ایران در زمان ملکشاه سلجوقی چگونه بود؟ ملکشاه، پسر آل ب ارسلا ن، از دیگر پادشاهان مشهور سلجوقی بود. وی مناطقی از ماوراءالنهر و شام را فتح کرد و حکومت سلجوقیان در دوره او به اوج قدرت رسید.

۱۷- محدوده قلمرو سلجوقیان را توضیح دهید؟ محدوده جغرافیایی ایران با زمان ساسانیان برابری می کرد و از ماوراءالنهر در شرق تا دریای مدیترانه در غرب گسترش یافته بود.

۱۸- پایتخت ملکشاه کدام شهر بود؟ اصفهان

۱۹- خوارزم کجاست؟ به شاهان آن سرزمین چه می گفتند؟ خوارزم، ناحیه ای حاصلخیز و آباد در جنوب دریاچه خوارزم (آرال) بود و از عهد باستان به شاهان آنجا، خوارزمشاه می گفتند.

۲۰- چرا پایه های حکومت خوارزمشاهیان چندان محکم نبود؟ زیرا از یک سو، خلیفه عباسی فرمانروایی آنها را به رسمیت نمی شناخت و از سوی دیگر، تسلطی بر فرمانروایان محلی نداشتند. در چنین شرایطی بود که چنگیزخان مغول به ایران هجوم آورد و حکومت خوارزمشاهی نتوانست در برابر حمله آنها ایستادگی کند و روزگار پرنجی برای ایرانیان آغاز گردید.